

ЧЕРЕШНЮК Р. Є.
ст. групи ОЕЕМ – 21

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасний соціально-економічний розвиток України часто супроводжується погіршенням якості навколишнього природного середовища через екологічно небезпечне природокористування внаслідок непродуманих економічних рішень. Довготривала господарська діяльність, яка проводиться без урахування існуючого і прогнозованого стану навколишнього природного середовища, призводить до різкого погіршення екологічної ситуації в Україні, що у свою чергу призводить до виникнення економічних проблем. На сучасному етапі розвитку суспільства все більше уваги необхідно приділяти питанням ефективності екологічного контролю та управління, важливе місце в яких займає дотримання природоохоронних норм і правил на всіх етапах виробництва.

Основні принципи діяльності, базові технічні та технологічні пропозиції, підпорядковані цій парадигмі, мають визначатися і відповідним чином оцінюватися ще на стадії підготовки виробничої діяльності [1]. Важливим аспектом діяльності держави є визначення характеру і ступеня потенційного впливу виробництва на навколишнє середовище, очікуваних екологічних та пов'язаних з ними соціальних і економічних наслідків в процесі реалізації, а також вироблення заходів щодо забезпечення раціонального використання природних ресурсів і охорони навколишнього середовища від шкідливих впливів відповідно до вимог екологічного законодавства.

Процедура проведення екологічної експертизи передбачає проходження трьох стадій: підготовчої, основної та заключної.

На підготовчому етапі формуються еколого-експертні групи (комісії), а також проводиться перевірка наявності й повноти необхідних документів щодо об'єктів екологічної експертизи.

Основний етап передбачає аналітичне опрацювання наявних матеріалів екологічної експертизи, проведення натурних обстежень, якщо це є необхідним, а також порівняльний аналіз і визначення часткових оцінок ступеня екологічної безпеки, достатності й ефективності екологічних обґрунтувань діяльності об'єктів екологічної експертизи.

Заключний етап полягає в узагальненні даних окремих експертних досліджень, одержаної інформації та передбачуваних наслідків діяльності об'єктів експертизи й завершується підготовкою висновку та поданням його зацікавленим органам і особам.

Позитивні висновки екологічної експертизи є підставою для відкриття фінансування проєктів (програм, діяльності) та зберігають свою чинність протягом трьох років із моменту видачі. За відсутності позитивного висновку екологічної експертизи реалізація об'єкта експертизи забороняється. У цьому разі замовник зобов'язаний забезпечити доопрацювання документів відповідно до вимог еколого-експертного висновку та своєчасну передачу матеріалів на повторну (додаткову) екологічну експертизу. Принципово негативна оцінка екологічної експертизи має бути максимально обґрунтованою (у тому числі положеннями відповідних законодавчих і нормативних документів) [2, с. 129].

Фінансування різних форм екологічних експертиз має певні особливості, проте загальним принципом є їх проведення за рахунок коштів замовника. Державна екологічна експертиза здійснюється за рахунок замовника в межах лімітів проєктно-кошторисної документації. Якщо об'єктом цієї експертизи є проєкти або програми, що реалізуються за рахунок державних капіталовкладень, то фінансування здійснюється з державного бюджету.

У разі проведення державної екологічної експертизи екологічних ситуацій та екологічно небезпечних діючих об'єктів і комплексів за рішенням Кабінету Міністрів України, місцевих рад чи їх виконавчих комітетів, експертиза фінансується відповідно за рахунок коштів Державного бюджету, місцевих бюджетів, а також відповідних позабюджетних фондів охорони навколишнього природного середовища.

Джерелами фінансування громадської екологічної експертизи є кошти об'єднань громадян, громадських природоохоронних та інших фондів, а також цільові добровільні грошові внески громадян, підприємств, установ та організацій.

Замовники інших екологічних експертиз, у тому числі й додаткових, а також підприємства, установи та організації, що експлуатують екологічно небезпечні об'єкти, які негативно впливають на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей, проводять екологічні експертизи за свій рахунок згідно з укладеними договорами.

На сучасному етапі розвитку економіки України здійснення екологічної експертизи супроводжується деякими труднощами,

насамперед, організаційно-економічного характеру, що позначається на якості відповідних експертних висновків [3, с. 73]. Серед існуючих недоліків організації екологічної експертизи в Україні доцільно виокремити такі моменти:

- здійснювана в Україні екологічна експертиза становить вузьке спеціалізоване дослідження з погляду впливу проекту діяльності або певного рішення на компоненти довкілля;
- висновки екологічної експертизи, звичайно, є обмеженими з огляду на порядок її виконання, оскільки процедура проведення експертизи передбачає просте порівняння впливу певного об'єкта на довкілля з існуючими нормативами та вимогами екологічної безпеки;
- не завжди виконується принцип незалежності екологічної експертизи, оскільки переважне значення для реалізації проекту мають висновки державної експертизи. Рішення громадської екологічної експертизи має лише рекомендаційний характер і при розбіжності з висновками державної експертизи може бути проігнороване;
- екологічна експертиза в Україні є здебільшого формальною процедурою, тому що чинне законодавство не забезпечує створення необхідних економічних стимулів для розвитку та впровадження екологічної експертизи на добровільній основі. Практично всі проекти, які проходять екологічну експертизу в Україні, підлягають обов'язковій експертизі, що свідчить про незацікавленість суб'єктів господарювання у виявленні власної ініціативи в цьому питанні.

Таким чином, існує необхідність заміни формальної екологічної експертизи в Україні інтегрованою, багатоаспектною, яка б забезпечила більш ґрунтовний і тематично широкий розгляд екологічних результатів і наслідків реалізації об'єктів експертизи [4, с. 70]. Крім того, на державному рівні необхідно запровадити відповідні механізми економічного стимулювання здійснення екологічної експертизи. До таких заходів можна віднести збільшення розмірів штрафів за перевищення нормативів забруднення довкілля, зменшення ставок податків для підприємств, що періодично проходять екологічну експертизу, часткове відшкодування замовником вартості робіт з екологічної експертизи за рахунок коштів, що надходять від реалізації об'єкта експертизи тощо.

Актуальними напрямками підвищення ефективності експертних робіт на сучасному етапі є:

- формування складових екологічної експертизи та механізмів її реалізації;
- визначення критеріїв оцінки еколого-економічної ефективності проектів і бази порівняння;
- розробка методик еколого-економічної оцінки проектної документації;
- забезпечення експертів повною інформацією про динаміку стану екосистем і можливі зміни під час реалізації об'єкта експертизи;
- оцінка можливостей використання результатів експертизи у процесі реалізації екологічного менеджменту.

Реалізація запропонованих заходів щодо стимулювання здійснення екологічної експертизи та напрямів підвищення ефективності експертних робіт забезпечить поліпшення якості виконання екологічної експертизи й поширення у практиці господарювання українських підприємств та організацій.

Література

1. Вороновська О. В. Екологічний облік в системі інформаційних джерел антикризового регулювання аграрного виробництва // Збірник наукових праць Таврійського Державного агротехнологічного університету (економічні науки). – Мелітополь: ТДАУ, 2010. – № 3. – С. 127- 132.
2. Голяш І.Д., Будник Л.А., Романів С.Р. Проблеми організації екологічного аудиту в Україні // Економіка та держава. – 2014. – № 6. – С. 65-67
3. Пелиньо Л. М. Місце екологічного обліку в сучасній системі бухгалтерського обліку та його важливе значення в сфері охорони довкілля / Л.М. Пелиньо // Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.2. – С. 70–75.
4. Про екологічну експертизу: Закон України від 09.02.1995 № 45/95ВР// Голос України від 16.03.1995.